

**CRUQUIUS
MUSEUM**

Jaarverslag 2025

**ALLES
KOMT
SAMEN**

MANAGEMENTSAMENVATTING

JAARVERSLAG 2025

2025 was een mijlpaal voor Stichting Haarlemmermeermuseum De Cruquius: met de opening van de nieuwbouw, het Polderpaviljoen, werden het Cruquius Museum en het Historisch Museum voor het eerst samengebracht op één locatie. Daarmee is een langgekoesterde ambitie gerealiseerd en beschikt de organisatie over een toekomstbestendige, herkenbare museale bestemming waar het verhaal van Haarlemmermeer eigentijds en toegankelijk wordt verteld.

De nieuwbouw stond in het teken van duurzaamheid, met warmtepompen, zonnepanelen en hergebruik van materialen. Parallel aan de bouw bleef het museum volledig operationeel. Met 30.945 bezoekers – bijna 1.000 meer dan begroot – en sterke Google-beoordelingen (4,5 – 5 sterren) bewees de organisatie dat bouwen en publiek bedienen goed samengaan.

De overgang betekende ook een organisatorische transformatie. Het Historisch Museum in het Haarlemmermeerse Bos werd feestelijk afgesloten; circa 60% van de vrijwilligers maakte de overstap naar de nieuwe locatie. Met ongeveer 200 actieve vrijwilligers en een professionele staf van 5,7 fte – versterkt met een officemanager – is de organisatie opnieuw ingericht voor de volgende fase. Op programmatisch vlak waren de Escape Game de Cruquius, het educatieve aanbod met 4.817 leerlingen en het succesvolle Oogstfest (3.900 bezoekers) opvallende hoogtepunten.

Met het paviljoen als fundament richt de organisatie zich in 2026 op publieksgroei, versterking van educatie, verbeterde digitalisering, het verder uitbouwen van samenwerkingen en structurele financiering. ☘

v.l.n.r. Nicolaus Cruquius, Arthur van Dijk, commissaris van de Koning, burgemeester Marianne Schuurmans, wethouder Marja Ruigrok en Elise van Melis, directeur Cruquius Museum.

WOORD VOORAF

2025 was het jaar waarin alles samenkwam. Met de opening van het Polderpaviljoen bracht Haarlemmermeermuseum De Cruquius zijn verhalen, collecties en publieksfuncties samen op één locatie. Wat jarenlang voorbereiding vroeg, werd werkelijkheid: een toekomstbestendig museum waar de historie van Haarlemmermeer zichtbaar, beleefbaar en relevant blijft. Terwijl er gebouwd, ingericht en verhuisd werd, bleef het museum open en actief – een prestatie van medewerkers, vrijwilligers en partners samen. ☺

AANLOOP

Stichting Haarlemmermeermuseum De Cruquius brengt de rijke geschiedenis van Haarlemmermeer tot leven: van water naar land, van pioniers tot de polder van nu. Het museum vertelt het verhaal van meer dan 2000 jaar leven met water, techniek, landschap en gemeenschap. De stichting beheerde in 2025 drie samenhangende onderdelen: het Cruquius Museum, het Historisch Museum en erfgoedafdeling Meer-Historie. Halverwege het jaar werd, ten gunste van de nieuwbouw van het Polderpaviljoen, het Historisch Museum in het Haarlemmermeerse Bos gesloten.

Het Cruquius Museum is gevestigd in het iconische Cruquiusgemaal, een neogotisch rijksmonument en thuisbasis van de imposante Cornish Engine, de grootste stoommachine ter wereld. Het Historisch Museum belichtte de ontwikkeling van Haarlemmermeer sinds de drooglegging in 1852, met aandacht voor wonen, werken, bestuur, zorg, onderwijs en infrastructuur. Meer-Historie richt zich op het beheer, behoud en ontsluiting van de erfgoedcollectie en publiceert het gelijknamige kwartaalmagazine. Sinds juni 2025 zijn beide onderdelen ondergebracht in het Polderpaviljoen. ☺

2025 WAS EEN BIJZONDER EN BEPALEND JAAR

Met de opening van het Polderpaviljoen is een lang gekoesterde ambitie gerealiseerd: één samenhangende museale plek waar het verhaal van Haarlemmermeer eigentijds, toegankelijk en toekomstbestendig wordt verteld. Het jaar stond in het teken van vieren, verbinden, ontvangen van nieuwe groepen en het inrichten van een nieuwe organisatie. Tijdens de bouw, restauratie en beperkte bereikbaarheid bleef het museum open voor publiek.

In 2025 sloten we de deuren van het Historisch Museum in het Haarlemmermeerse Bos, een plek met veel herinneringen voor vrijwilligers en bezoekers. Tijdens een feestelijke bijeenkomst keken we met de vrijwilligers samen terug op wat we daar hebben beleefd en opgebouwd – en vierden we dat al dat werk heeft bijgedragen aan de realisatie van een nieuwe locatie. Een door de vrijwilligers zelfgemaakte film bood de kans om met het publiek te delen wat de tentoonstelling zo bijzonder maakte. Een deel van de vrijwilligers nam afscheid, een ander deel ging mee naar de nieuwe locatie: een mooie overgang voor de organisatie.

Onze kernwaarden – In beweging, Inventief & Ingenieus, Onvergetelijk en Samen – vormden ook in 2025 de leidraad. Zij hielpen ons koers te houden in een jaar waarin veel tegelijk gebeurde. ☘

EEN NIEUW HOOFDSTUK: HET POLDERPAVILJOEN

In 2025 is het Polderpaviljoen officieel geopend. Dit nieuwe gebouw vormt het verbindende hart tussen het gemaal, het erfgoed en het publiek. Het paviljoen biedt ruimte voor een nieuwe vaste presentatie over *'Haarlemmermeer – het onmogelijke mogelijk gemaakt'*, educatie, ontvangst van groepen en publieksvoorzieningen en maakt het mogelijk om het verhaal van Haarlemmermeer in samenhang te presenteren.

De opening volgde op een jarenlang intensief traject van ontwerp, bouw en inrichting, uitgevoerd in nauwe samenwerking met Braaksma & Roos Architecten, bouwmanagement Building for Tomorrow, aannemer KernBouw, onderaannemers, kostendeskundigen, de gemeente Haarlemmermeer en vele andere partners. Parallel aan de bouw is met vormgevingsbureau OPERA Amsterdam en uitvoerder Fiction Factory gewerkt aan de inhoudelijke inrichting van de presentatie, waarbij veel aandacht is besteed aan verhaallijnen, publieksbeleving en educatieve inzetbaarheid.

Bij de nieuwbouw van het paviljoen stond duurzaamheid centraal: het gebouw werd uitgerust met warmtepompen en zonnepanelen, en waar mogelijk werd gekozen voor hergebruik van materialen. Zo wilden we niet alleen een toekomstbestendige locatie creëren, maar ook laten zien dat een erfgoedorganisatie en duurzaam bouwen goed samengaan.

Belangrijke momenten zoals het openen van de deuren van het paviljoen en van de presentatie en natuurlijk de officiële opening zijn feestelijk gevierd met medewerkers, vrijwilligers, partners, fondsen, burens en andere betrokkenen. Deze momenten waren niet alleen symbolisch, maar droegen ook bij aan trots, verbinding en zichtbaarheid in de regio.

Met de ingebruikname van het paviljoen is de Cruquiuslocatie uitgegroeid tot één herkenbare museale bestemming, klaar om grotere en meer diverse publieksgroepen te ontvangen. De aansluiting op het Theehuis vormt de mogelijkheid het bezoekerspubliek van het museum een compleet dagje uit te bieden. Andersom kunnen bezoekers aan het Theehuis een blik in het museum werpen. ☺

Acoustic Slat Pa

ORGANISATIE EN GOVERNANCE

De stichting Haarlemmermeermuseum De Cruquius opereert met een Raad van Commissarissen en een directeur-bestuurder. De dagelijkse organisatie bestaat uit een professionele staf van in totaal FTE 5,7, en wordt ondersteund door een groot en betrokken vrijwilligerscorps.

2025 stond organisatorisch in het teken van overgang en inrichting. De samenvoeging van de musea op één locatie vroeg om nieuwe werkafspraken, rollen en processen. De organisatie is daarop aangepast, met aandacht voor financiële sturing, publiekprocessen, vrijwilligersbeleid en samenwerking tussen afdelingen. In 2025 is de staf en de financiële bedrijfsvoering versterkt met een officemanager. Naast ondersteuning van het hoofd bedrijfsvoering wordt ook de facilitaire organisatie hiermee verder geprofessionaliseerd.

Behalve de vaste medewerkers werkt de organisatie samen met een wisselend aantal leveranciers, freelancers, dienstverleners en bedrijven. Deze flexibele schil is essentieel voor bouwprojecten, tentoonstellingen, marketing en evenementen. ☒

VRIJWILLIGERS

Vrijwilligers zijn van onschatbare waarde voor het museum. In 2025 waren ongeveer 200 vrijwilligers actief, verspreid over rondleidingen, collectiebeheer, restauratie, publieksontvangst, werkgroepen, promotieactiviteiten, educatie en tuinonderhoud.

De overgang naar één locatie had ook impact op de vrijwilligersorganisatie. Voor een deel van de vrijwilligers van het Historisch Museum was de sluiting een logisch moment om te stoppen; ongeveer 60% maakte de overstap naar de nieuwe situatie. Tegelijkertijd werden nieuwe vrijwilligers verwelkomd, waarmee de organisatie ook in 2025 op een betrokken en gevarieerd vrijwilligerskorps kon rekenen.

Voor veel vrijwilligers veranderde het werk inhoudelijk of in omvang. De tuinploeg kreeg door de bouwactiviteiten te maken met een hogere werkdruk en vroeg om extra inzet en flexibiliteit. Baliemedewerkers vonden zich in een volledig nieuwe werkomgeving, de ICT-vrijwilligers stonden voor technische uitdagingen die de nieuwbouw met zich meebracht, en de rondleiders hadden nieuwe inhoud te verwerken voor de presentatie in het Polderpaviljoen. In het bijzonder verdient de onderhouds- en restauratieploeg een eervolle vermelding: zij hebben de inrichting van de Mentzhoeve vakkundig leeggehaald en verhuisd – een klus die veel fysieke inzet, zorgvuldigheid en praktische kennis vroeg. De motivaties om vrijwilligerswerk te doen zijn divers: van zinvolle tijdsbesteding na pensionering tot werkervaring, re-integratie of het onderhouden van vaardigheden. Wat hen bindt, is de betrokkenheid bij het erfgoed van Haarlemmermeer.

In 2025 is veel aandacht besteed aan waardering en verbinding. Er vonden meerdere recepties plaats, zoals de nieuwjaarsreceptie, een zomerborrel en maandelijkse koffieochtenden op locatie. Ook de lezingen van het Kruik-genootschap bleven goed bezocht. Vrijwilligers leverden daarnaast een belangrijke bijdrage aan de productie van een afsluitende film over het Historisch Museum. ☺

COLLECTIE EN ERFGOEDZORG

De collectie vormt de ziel van het museum en heeft grote sociale en culturele waarde. Naast de Cornish Engine omvat de collectie duizenden objecten, foto's en documenten over de geschiedenis van Haarlemmermeer en het waterbeheer. Bijna wekelijks ontvangt het museum nieuwe schenkingen van particulieren.

Voor het behoud van het Cruquiusgemaal wordt nauw samengewerkt met Vereniging Hendrick de Keyser (eigenaar van het gemaal), de stoomploeg en civieltechnisch bedrijf Griekspoor. De fotowerkgroep leverde ook in 2025 waardevolle historische beelden aan voor publicaties en tentoonstellingen.

In de Polderschuur in Vijfhuizen werkte de restauratiewerkgroep doorlopend aan mobiel erfgoed. De donderdagavond-jongerenploeg bleef actief en zichtbaar. Het erfgoed werd ingezet bij demonstraties en evenementen, met als hoogtepunt het 'Oogstfest', dat met 3.900 bezoekers heel succesvol te noemen is. ☺

TENTOONSTELLINGEN

Ofschoon het accent in het jaar van de nieuwbouw lag op de nieuwe vaste presentatie, realiseerde het museum ook in 2025 meerdere tijdelijke tentoonstellingen, kleinschalig van opzet en met een korte doorlooptijd.

Te zien waren onder meer: *Atelier Nieuwbouw, Kunst uit het Raadhuis*, werk van Annegreet List en Polderportretten met foto's van Kees van der Veer en gedichten van Leo Richardson.

Daarnaast werden objecten in bruikleen gegeven aan verzorgingshuizen en scholen, waarmee het erfgoed ook buiten de museummuren zichtbaar werd. ☺

1+1 =
1+2 =
1+3 =
1+4 =
1+5 =

aap
root
mes

juh is
hef

Psalm
Gesang

VAN
NELLE
KOFFIE
EN THEE

DE WELKE...
DE WELKE...
DE WELKE...

EDUCATIE EN NIEUWE DOELGROEPEN

Educatie blijft en bleef een speerpunt. In 2025 bezochten 4.817 leerlingen het Cruquius Museum en het Historisch Museum, afkomstig uit primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo, hbo en universiteiten. Ongeveer 10% van de scholen kwam uit het buitenland, met name uit Frankrijk.

Programma's als *Sabotage op De Cruquius*, *Het Stoomlab*, *Onderduiken in Haarlemmermeer* en *Dik Trom* bleven populair. Nieuw en vaak geboekt waren de interactieve programma's *Kraak de Cruquius Code* en vanaf schooljaar 2025-2026 *De Poldertocht* in het nieuwe Polderpaviljoen. Groep 5 van BS De Wikkeling uit Nieuw-Vennep kwam in juni 2025 voor het programma *Van rattenvanger tot dijkgraaf*. Zij waren zo geïnspireerd door het bezoek dat zij meneer Cruquius allemaal een brief hebben geschreven met een mooie tekening en een vraag. Natuurlijk heeft meneer Cruquius alle vragen kunnen beantwoorden.

Na de opening van het nieuwe Polderpaviljoen werd de positie van het museum als leeromgeving verder versterkt. Vijf verschillende kavels: polder, landbouw, wonen, water en luchtvaart vertellen een uniek verhaal over Haarlemmermeer. De presentatie is naast informatief ook interactief met onder andere een knikkerspel en een zenuwspiraal. Het speciaal ontwikkelde programma *De Poldertocht* zorgde ervoor dat meer groepen, scholen en educatieve partners werden ontvangen. ☺

ESCAPE GAME DE CRUQUIUS

Met steun van de SPUK-regeling Impuls Jongerencultuur 2023–2024 van de gemeente Haarlemmermeer is in 2024–2025 de *Escape Game de Cruquius* gerealiseerd. Het project heeft als doel jongeren op een interactieve en eigentijdse manier te betrekken bij cultuur en erfgoed, met specifieke aandacht voor de geschiedenis van het Cruquiusgemaal en watermanagement.

De *Escape Game* is in samenwerking met jongeren uit Haarlemmermeer en RB Producties Events & Entertainment ontwikkeld, in december 2024 opgeleverd en in 2025 uitgerold. Het spel speelt zich af in het Cruquiusgemaal en bestaat uit vier kluizen met puzzels en opdrachten die binnen 60 minuten moeten worden opgelost. Historische kennis, samenwerking en probleemoplossend denken staan centraal. Bij succesvolle afronding wordt de stoommachine van De Cruquius daadwerkelijk in werking gezet, wat zorgt voor een sterke beleving en blijvende indruk.

Begin 2025 zijn proefsessies met de doelgroep uitgevoerd en zijn begeleiders opgeleid. Door de nieuwbouw en de uitval van medewerkers heeft de structurele inzet tijdelijk vertraging opgelopen. Vanaf oktober 2025 is het project hervat, met boekingen in de herfst- en kerstvakantie. De *Escape Game* wordt aangeboden op vaste momenten en extra tijdens schoolvakanties. Promotie vindt plaats via de website, sociale media, nieuwsbrief en pers.

Het project is inhoudelijk en organisatorisch succesvol afgerond en vormt een duurzaam nieuw aanbod voor jongeren binnen het Cruquius Museum. De subsidie is conform de aanvraag besteed aan ontwikkeling, uitvoering, begeleiding en promotie van de *Escape Game*. ☺

EVENEMENTEN

In 2025 organiseerde en faciliteerde het museum diverse evenementen, vaak in aansluiting op landelijke initiatieven zoals de Museumweek, het Monumentenweekend, het *Weekend van de Wetenschap*, de *Week van Ons Water* en de *Maand van de Geschiedenis*.

De wekelijkse theatrale rondleidingen door Living History Kennemerland en het tweewekelijkse Stoomlab bleven publiekstrekkingen. De verhalentafels in de Witte Boerderij werden goed bezocht en het theaterfestival *De Grazende Zwaan* van Karavaan was met 2.000 bezoekers opnieuw succesvol. De Polderschuurploeg droeg met zichtbaar enthousiasme bij aan demonstraties en evenementen met het 'Oogstfest' als onmiskenbaar hoogtepunt. ☺

VERHALENPALEN

Het project **Schakels aan de ketting** werd in 2025 herhaaldelijk aangehaald in de pers, educatieve projecten en media. Deze 25 palen verbinden verhalen, plekken en bewoners via wandel- en fietsroutes door de polder. ☺

SAMENWERKING EN NETWERKEN

Het museum werkte intensief samen met partners als Ons Water, amsterdam&partners, ERIH, Holland Route, Vereniging Hendrick de Keyser, Hoogheemraadschap van Rijnland, Museumvereniging, Meerdoc, Visit Haarlemmermeer en diverse maatschappelijke organisaties, scholen en bedrijven. Internationaal is het museum actief binnen WAMU-NET (Unesco) en de Vereniging van Science Centra. Stafleden namen deel aan (inter)nationale congressen en workshops.

In 2025 zijn we ook nieuwe samenwerkingen aangegaan op het gebied van participatie en co-creatie. Het museum werkte samen met lokale Haarlemmermeerse partijen om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een zinnvolle plek te bieden binnen de organisatie. Zo droegen deelnemers bij aan concrete taken en projecten, terwijl het museum hen een omgeving bood om werkervaring op te doen en mee te doen in de samenleving. Deze samenwerking paste naadloos bij de maatschappelijke rol die het museum wil vervullen als toegankelijke en verbindende erfgoedinstelling in de regio. ♻️

MARKETING, COMMUNICATIE EN BEZOEKERS

Door bouw, restauratie en overlast wegens de brugwerkzaamheden was duidelijke communicatie essentieel. Via pers, sociale media, nieuwsbrieven en campagnes bleef het museum zichtbaar. In 2025 ontvingen we 30.945 bezoekers, bijna 1.000 bezoekers meer dan begroot. De bezoekers komen voor 70% uit Haarlemmermeer, Noord- en Zuid-Holland en voor 20% uit het buitenland waarbij USA, Duitsland, Frankrijk en Engeland de belangrijkste landen zijn.

In 2025 is met de opening van het museum een nieuwe huisstijl en een volledig vernieuwde website gelanceerd, ontwikkeld in samenwerking met vormgever René Knip. De nieuwe site biedt een heldere, eigentijdse presentatie van het museum en het publieks- en educatieaanbod. Toegankelijkheid, gebruiksgemak en online zichtbaarheid stonden centraal. De website ondersteunt bezoekers bij het plannen van hun bezoek, versterkt de educatieve functie van het museum en vormt een belangrijk platform voor nieuws, evenementen en publiekscommunicatie.

De website telde circa 88.425 bezoekers. Sociale media en nieuwsbrief groeiden gestaag. Cruquius Museum en Historisch Museum scoorden respectievelijk 4,5 en 5 sterren op Google Business met bijvoorbeeld als reactie 'Fascinerend kijkje in de Nederlandse strijd tegen het water – indrukwekkende stoommachine en leuke, duidelijke rondleiding.'

Oktober was een recordmaand wat reguliere bezoekers betreft, met als evenement de *Nationale Dag van Waarde à la kunst of kitsch*, het museum als stemlocatie en de herfstvakantie met extra activiteiten. In december werd de filmzaal in het auditorium geopend waarmee het voor bezoek aan het museum en Theehuis mogelijk is om gratis themafilms te bekijken over de geschiedenis van Haarlemmermeer, De Hollandia Bron en meer.

FINANCIEN

De totale baten bedroegen € 839.638,- bestaande uit subsidies, publieksinkomsten en projectfinanciering. Daarmee kon 2025 financieel stabiel worden afgesloten, ondanks de extra kosten en onzekerheden die een bouwjaar met zich meebrengt.

DANK EN VOORUITBLIK

2025 was een jaar van afronden en beginnen, van vieren en veranderen. De opening van het Polderpaviljoen, de ontvangst van nieuwe publieksgroepen en de inrichting van een nieuwe organisatie markeren een stevig fundament voor de toekomst.

Onze dank gaat uit naar alle vrijwilligers, medewerkers, fondsen, partners, De Vrienden van Cruquius Museum en de gemeente Haarlemmermeer. Met elkaar maken we het erfgoed van Haarlemmermeer zichtbaar, beleefbaar en betekenisvol – nu en voor toekomstige generaties.

Met het paviljoen als stevig fundament richt 2026 zich op verdieping en groei. Het museum investeert in verdere publieksoptwikkeling, versterking van educatieve programma's, digitalisering van de collectie en uitbreiding van samenwerkingen binnen en buiten de regio. Ook vrijwilligersbeleid, toegankelijkheid en duurzaamheid krijgen extra aandacht. De ambitie is helder: het museum blijft in beweging en ontwikkelt zich tot hét kennis- en belevingscentrum voor de geschiedenis van Haarlemmermeer – een plek waar verleden en toekomst elkaar blijven ontmoeten.

CRUQUIUS
MUSEUM